

Obraćanje prvog zamjenika visokog predstavnika Dona Haysa, u ime visokog predstavnika Wolfganga Petritscha, na okruglom stolu u prisustvu direktora škola, roditelja i učenika tri model škole u području Sarajeva

**Škole u području Sarajeva:
Osnovna škola Jovan Dučić u Kasindolu,
Šesta osnovna škola na Stupu,
i Osnovna škola Vrhbosna Faletići u Starom Gradu**

23. maj 2002. godine

Tokom skoro tri godine provedene u Bosni i Hercegovini visoki predstavnik je stalno naglašavao najveći značaj obrazovanja za oporavak zemlje. Škole s dobrom upravom i univerzitetski sistem sa modernim nastavnim metodama za obrazovanje novih generacija nisu luksuz, već neophodnost da bi se BiH takmičila sa svojim susjedima u privlačenju stranih investicija i stvaranju funkcionalne tržišne ekonomije. To je neophodno i ako se BiH priprema za dalju integraciju u ostali dio Evrope.

Obračajući se krajem prošle godine univerzitetskim profesorima i dekanima u BiH, visoki predstavnik je ponovo naglasio centralnu ulogu obrazovanja u čitavom procesu ekonomskog, društvenog i političkog oporavka. On je takođe utvrdio da se, zbog neizbježne usredsređenosti na fizičku rekonstrukciju i političku reformu međunarodna zajednica u godinama odmah nakon rata nije usresredila na obrazovanje onoliko koliko je mogla.

To se mijenja. Sve međunarodne organizacije anagažirane u oblasti obrazovanja sada koordiniraju svoje napore što će dovesti do veće efikasnosti.

U posljednje dvije godine je došlo do značajnog napretka u podizanju nivoa tehničkih standarda i poboljšanju kvaliteta škola u BiH. Međunarodna zajednica, zajedno sa partnerima u BiH, sada fokusirano i sistematski gradi na tom napretku.

Svi priznaju da je obrazovanje ključ za društvenu i političku harmoniju i ekonomski razvoj – pa ipak neki političari su još uvijek odlučni da prave barijere između školske djece umjesto da grade mostove.

To mora prestati.

Oni koji će prekinuti tu praksu su roditelji, nastavnici i djeca. Interesi političara se ostvaruju sabotiranjem napora da se poboljšaju škole – ali opstrukcija obrazovnih reformi i odlaganje uvođenja modernih nastavnih planova i programa i nastavnih metoda sigurno ne služi interesima školske djece i studenata.

Vi i vaša djeca ste oni kojima trebaju efikasne škole. Trebate se angažirati. U vezi s tim, znam da su ljudi koji se nalaze u ovoj sobi učinili upravo to. Vi ste preuzeli inicijativu. Preuzeli ste aktivnu ulogu u poboljšavanju stvari u školama u kojima imate interes. Kada to postane normativ širom BiH djeca i mladi ove zemlje će početi da dobijaju onu vrstu životne osnove na koju imaju pravo, onu početnu osnovu koju njihovi vršnjaci u susjednim zemljama već uživaju.

OHR trenutno priprema kampanju širom zemlje u cilju otkrivanja i razmjenjivanja brojnih načina na koji sposobni nastavnici širom zemlje već podižu standarde i pružaju djeci, koja su pod njihovom brigom, bolju priliku u životu kao i načina na koje škole koje gledaju u budućnost, poput tri škole predstavljene ovdje danas popodne, ohrabruju aktivno učešće roditelja i zajednice u školskim aktivnostima. Oni maksimalno koriste skromna sredstva i usvajaju moderne i efikasne nastavne metode. Ovo je stvarni posao obrazovnih reformi u BiH. Postoji mnogo toga što škole mogu već postići uprkos preprekama koje političari, koji nastavljaju da se drže svog zastarjelog programa, postavljaju pred njih.

Jasno je da su udžbenici visokog kvaliteta važan element u utvrđivanju strožih akademskih standarda. Udžbenici

koji su se koristili u bivšoj Jugoslaviji su uglavnom bili prepuni informacija i orijentirani ka mehaničkom usvajanju gradiva. Ipak u zadnjih deset godina se diskusija o temi udžbenika vodila oko određivanja strožih akademskih standarda. Mnogo napora i vremena se moralo potrošiti na eliminiranje nacionalističke propagande i etničkog šovinizma iz udžbenika. Ovo je posao koji se morao obaviti i suštinski napredak je napravljen. Ali, pomislite o napretku koji se mogao učiniti u podizanju nivoa akademskih standarda udžbenika da se nije moralo toliko mnogo vremena posvetiti njihovom prilagođavanju minimalnim evropskim standardima tolerancije i društvenih normi.

Ovo nije jedina oblast u kojoj je nepotrebna preokupiranost etničkim podjelama bila uzalud bačeno vrijeme i uskratila građanima BiH koristi koje im pripadaju. Nakon što je Bosna i Hercegovina postala 44. članica Vijeća Evrope obavezala se da će u roku od dvije godine usvojiti novi "zakon o školama". Obavezala se i na potpisivanje Lisabonske konvencije o priznavanju visokoškolskih diploma. Propust ministarstava obrazovanja da do sada osiguraju i na domaćem i na međunarodnom planu priznavanje akademskih diploma stečenih u BiH nanijelo je neoprostivu štetu školskoj djeci i studentima. Entitetska ministarstva obrazovanja su se obavezala da će Lisabonsku konvenciju potpisati do kraja 2002. godine. To moraju i učiniti.

Dvadeset i devet evropskih ministara obrazovanja je 1999. godine potpisalo Bolonjsku deklaraciju obavezujući se na stvaranje jedinstvenog evropskog visokoškolskog prostora u roku od deset godina. Evropski sistem prenosa studijskih bodova je dio Bolonjskog procesa. On dozvoljava studentima da pohađaju nastavu na različitim univerzitetima širom Evrope i ohrabruje univerzitete da standardiziraju nastavne metode i uvedu mehanizme za osiguranje kvalitete. BiH studenti još uvijek nemaju korist od ovog sporazuma jer ministarstva obrazovanja nisu napravila plan aktivnosti u kome se detaljno navodi kako će ispuniti osnovne zahtjeve iz Bolonjske deklaracije.

Ova dva sporazuma pogađaju univerzitetske studente ali, indirektno, pogađaju i malu djecu i tinejdžere – sadašnji učenici osnovnih i srednjih škola sutra će biti studenti.

Entitetski ministri obrazovanja su u martu ove godine, pod pokroviteljstvom OHR-a, potpisali Prelazni sporazum o pravima i potrebama djece-povratnika širom Bosne i Hercegovine. Cilj ovog sporazuma je da se omogući povratak time što će se osigurati da se po povratku u školu u mjestu povratka djeca povratnika ne budu u nepovoljnom položaju ili susreću sa poteškoćama. Sporazum regulira da će na osnovu nastavnog plana i programa sva djeca u oba entiteta slušati nastavu iz svih općih predmeta gdje god da trenutno žive ili gdje god da se oni i njihove porodice vrate da žive. Roditelji takođe mogu izabrati po kom nastavnom planu i programu će njihova djeca sticati znanje iz "nacionalne grupe" predmeta – jezik i književnost, historija, geografija, vjeronauka i (u osnovnoj školi) priroda i društvo. To znači da roditelji mogu izabrati nastavni plan i programa entiteta ili kantona u koji su se vratili ili drugi nastavni plan i program. Kao prioritet, nastavnici-povratnici će biti ponovo primljeni na radna mjesta ili angažirani da predaju nacionalnu grupu predmeta djeci-povratnicima iz manjinskih naroda.

Ovaj sporazum se zasniva na opsežnim pozitivnim mjerama obuhvaćenim Sporazumom od 10. maja 2000. godine, koji su potpisali entitetski ministri obrazovanja, a čime se osigurava suštinski veći stepen usklađenosti entitetskih obrazovnih sistema kako bi se omogućilo da djeca prelaze iz jednog sistema u drugi, kao i ponovno zapošljavanje nastavnika. Među ostalim pitanjima Sporazum predviđa međusobno priznavanje potvrda i uvođenje predmeta Kultura religije u nastavni plan u oba entiteta u cilju objašnjavanja vjerskih običaja i izgradnje klime poštovanja i tolerancije.

Ovo su praktični sporazumi koji su okrenuti budućnosti. Oni stavljaju interes djece i roditelja iznad interesa političara. Što se prije svako dijete u ovoj zemlji bude osjećalo kod kuće u svakoj školi širom zemlje Bosna i Hercegovina će prije biti u mogućnosti da zauzme mjesto koje joj pripada u porodici evropskih država.

Iako će u srednjoročnom periodu obrazovanje ostati odgovornost entiteta/kantona, svi zakoni i propisi o obrazovanju trebaju odražavati ove standarde. Međuentitetski sporazum o implementaciji će vjerovatno predstavljati važnu komponentu ove aktivnosti i glavni dio svakog sporazuma mora biti uvođenje akademskih standarda širom zemlje.

Kako se bude postizalo više sporazuma njihova provedba treba biti praćena. Sretni smo što je OSCE preuzeo vodeću ulogu u tom smislu. OSCE posjeduje mrežu osoblja širom zemlje i ima mogućnosti da pokrene program praćenja koji bi u polju obrazovanja mogao postići ono što je Plan implementacije imovinskih zakona učinio u polju povratka – da rezultate postignute u školama ocjenjuje prema standardima određenim sporazumima koje su potpisali ministri obrazovanja.

Međunarodna zajednica ima partnere u reformi obrazovanja u BiH. Te partnere prepoznajem u licima roditelja

okupljenih za ovim stolom danas. Vi predstavljate desetine hiljada roditelja, nastavnika i učenika širom zemlje koji žele modernu i efikasnu nastavu u školama sa dobrim rukovodstvom i bez predrasuda. Naše opredijeljenje je da radimo sa vama.

Hvala vam.